

DATAHUONE-RAPORTTI 2/2023

Sota Ukrainassa: Vaikutus Venäjän-kauppaa käyneisiin suomalaisyrityksiin – Seurantaraportti

Max Toikka

Henna Laasonen

Tanja Saxell

Meeri Seppä

Otto Toivanen

Antti Valkonen

DATAHUONE-RAPORTTI 2/2023

Sota Ukrainassa: Vaikutus Venäjän-kauppaa käyneisiin suomalaisyrityksiin – Seurantaraportti

Max Toikka

Henna Laasonen

Tanja Saxell

Meeri Seppä

Otto Toivanen

Antti Valkonen

DATAHUONE-RAPORTTI 2/2023

Lisätietoja:

Otto Toivanen
professori
Aalto-yliopisto
otto.toivanen@aalto.fi

Max Toikka
tutkija
VATT
max.toikka@vatt.fi

Max Toikka
Henna Laasonen
Tanja Saxell
Meeri Seppä
Otto Toivanen
Antti Valkonen

Datahuone

Datahuone on kansainvälisestikin ainutlaatuinen tietopohjaista päätöksentekoa edistävä yksikkö. Kolmivuotisen rahoituksen saanut Datahuone on VATT:n itsenäinen yksikkö, joka toimii kiinteässä yhteistyössä Taloustieteen keskus Helsinki GSE:n ja Tilastokeskuksen kanssa. Datahuoneen tavoitteena on tuottaa ajantasaisia rekisteritietoja hyödyntävää aikaisempaa tarkempaa ja nopeampaisempaa analyysiä yhteiskunnallisten ja poliittisten ratkaisuiden vaikutuksista.

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus
VATT Institute for Economic Research
Arkadiankatu 7, 00100 Helsinki, Finland

Sota Ukrainassa: Vaikutus Venäjän-kauppaa käyneisiin suomalaisyrityksiin – Seurantaraportti

Datahuone-raportti 2/2023 (16.2.2023)

Julkaisija: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus

Teemat: Yritystoiminta

Asiasanat: yritystoiminta, yritykset, kansainvälinen kauppa, Venäjä, Venäjän hyökkäys Ukrainaan 2022

Tiivistelmä

Venäjä hyökkäsi Ukrainaan helmikuussa 2022, minkä takia sitä vastaan on asetettu merkittäviä talouspakotteita. Yritykset ovat myös vapaaehtoisesti vähentäneet taloudellisia yhteyksiään Venäjään. Tässä raportissa tutkitaan sodan taloudellisia vaikutuksia suomalaisiin ennen sotaa Venäjän-kauppaa käyneisiin yrityksiin verrattuna muihin ulkomaankauppaa käyneisiin yrityksiin. Raportti on jatkoseurantaa Datahuoneen syyskuussa 2022 julkaisemalle selvitykselle. Raportin päätulokset voi tiivistää seuraavasti:

1. Sodan alettua Venäjän-kauppaa käyneiden yritysten kokonaisvienti ja -tuonti vähenivät selvästi suhteessa vertailuryhmän yrityksiin. Lisäksi moni Venäjän-kauppaa käynyt yritys lopetti vienti- tai tuontitoiminnan kokonaan. Venäjälle vieneiden yritysten kokonaisvienti on kuitenkin toipunut syksyllä 2022 melko lähelle vertailuryhmän tasoa. Tämä viittaa siihen, että Venäjälle vieneet yritykset ovat kyenneet korvaamaan Venäjän-vientiä muilla vientimarkkinoilla.
2. Sota ei ole vaikuttanut merkittävästi Venäjän-kauppaa käyneiden yritysten liikevaihtoon, palkansaajien määrään tai palkkasummaan, joten sodan vaikutukset näiden yritysten liiketoimintaan ovat pienet viennin ja tuonnin supistumisesta huolimatta.
3. Tutkimuksen perusteella erityiset tuet Venäjän-kauppaa käyneille yrityksille eivät ole tarpeellisia. Sota on haitannut eniten merkittävästi Venäjältä riippuvaisia yrityksiä, joiden kohdalla kyse on osittain liiketoimintariskin realisoitumisesta.

Inverkan av kriget i Ukraina på finländska företag som bedrivit handel med Ryssland – Uppföljningsrapport

Datarum-rapport 2/2023 (16.2.2023)

Publicerad av: Statens ekonomiska forskningscentral VATT

Forskningsområden: Företagsverksamhet

Nyckelord: företagsverksamhet, företag, internationell handel, Ryssland, Rysslands invasion av Ukraina 2022

Sammanfattning

Efter Rysslands attack mot Ukraina i februari 2022 har Ryssland blivit föremål för betydande ekonomiska sanktioner. Företag har också frivilligt minskat sina ekonomiska förbindelser med Ryssland. I denna rapport analyseras krigets ekonomiska konsekvenser för finländska företag som före kriget bedrev handel med Ryssland, jämfört med andra företag med utrikeshandel. Denna rapport är en fortsättning på Datarummets undersökning som gavs ut i september 2022. Rapportens huvudsakliga resultat kan sammanfattas enligt följande:

1. Den totala exporten och importen i företag som handlade med Ryssland minskade klart i förhållande till jämförelsegruppen i början av kriget. Många företag som handlade med Ryssland upphörde helt med export eller import. Den totala exporten i företag som tidigare exporterade till Ryssland har emellertid återhämtat sig under hösten 2022 och ligger nu nära jämförelsegruppens nivå. Det visar att dessa företag har kunnat ersätta sin Rysslandshandel med annan export.
2. Kriget har inte inverkat väsentligt på omsättningen, antalet löntagare eller lönesumman på de företag som handlat med Ryssland, vilket indikerar att krigets inverkan på deras affärsverksamhet varit liten trots minskningen av exporten och importen.
3. Enligt utredningen behövs inga särskilda stöd till företag som bedrivit handel med Ryssland. De mest omfattande negativa konsekvenserna av kriget har orsakat företag som varit starkt beroende av Ryssland och i vilka det delvis handlar om realisering av affärsrisker.

Russian Invasion of Ukraine: Effect on Finnish Companies Trading with Russia – Follow-up Report

Data Room Report 2/2023 (16.2.2023)

Publisher: VATT Institute for Economic Research

Research Areas: Business activities

Keywords: business activities, firms, international trade, Russia, 2022 Russian invasion of Ukraine

Abstract

Severe sanctions have been imposed against Russia after it invaded Ukraine in February 2022. Firms have also voluntarily cut their economic ties with Russia because of the war. In this report, we estimate the economic effects of the war on Finnish companies that traded with Russia before the war compared to other firms engaged in international trade. This report is a follow-up for Data room's report published in September 2022. The main findings of this report can be summarized as follows:

1. After the war began, the total exports and imports of the companies that used to trade with Russia decreased considerably compared to the control group. Several firms that used to trade with Russia completely exited export or import markets. However, the total exports of the companies that used to export to Russia have recovered close to the export levels of the control group during fall 2022. This suggests that these companies have been able to replace exports to Russia by other export markets.
2. The turnover, number of employees, or total wages of the companies that used to trade with Russia have not been considerably affected by the war. Consequently, the war has had only a minor effect on the businesses of these companies despite the decrease in their total exports and imports.
3. Based on our findings, there is no need to subsidize the firms that used to trade with Russia. The war has mostly affected companies that have been highly dependent on trade with Russia. These companies took large business risks, which have now been realized.

Sisällysluettelo

1. Johdanto	2
2. Venäjän-kauppaa käyneiden yritysten vienti ja tuonti vähentyneet sodan seurauksena	3
3. Sodalla ei merkittävää vaikutusta Venäjän-kauppa käyneiden yritysten liikevaihtoon tai palkansaajien määrään	7
4. Lisätulokset	10
5. Johtopäätökset	12

1. Johdanto

Venäjä hyökkäsi Ukrainaan helmikuussa 2022, minkä takia sitä vastaan on asetettu merkittäviä talouspakotteita. Yritykset ovat myös vapaaehtoisesti vähentäneet taloudellisia yhteyksiään Venäjään. Datahuoneen syyskuussa 2022 julkaistussa raportissa¹ tutkittiin sodan taloudellisia vaikutuksia Venäjän-kauppaa ennen sotaa käyneisiin suomalaisiin yrityksiin verrattuna muihin ulkomaankauppaa käyneisiin yrityksiin. Raportissa käytetyt aineistot ulottuivat kesä–heinäkuuhun 2022.

Tässä selvityksessä käytetään samoja menetelmiä kuin ensimmäisessä raportissa, mutta aineistopäivitysten johdosta seurantajaksoa on pidennetty marraskuuhun 2022. Venäjän-kauppaa käyneiden yritysten tilanteen seuraaminen on tärkeää, jotta tiedetään, onko Venäjän-kaupan vähentymisellä pitkäaikaisia vaikutuksia näihin yrityksiin. On selvää, että sotaa edeltävät taloudelliset suhteet Venäjään eivät palaudu lähitulevaisuudessa, joten Venäjän-kauppaa on korvattava muulla ulkomaankaupalla tai kotimaan liiketoiminnalla.

Aineistot ja menetelmät

Selvityksessä käytetään Tilastokeskuksen, Tullin ja Verohallinnon yritystason aineistoja kaikista suomalaisista yrityksistä tammikuusta 2019 marraskuuhun 2022. Sodan vaikutuksia yrityksiin, joilla oli Venäjän-kauppaa ennen sotaa, tutkitaan yritystason regressioanalyysillä.

Vuonna 2019 Venäjälle vieneitä yrityksiä (koeryhmä) verrataan muihin yrityksiin, joilla oli vientitoimintaa vuonna 2019 (vertailuryhmä). Vastaavasti Venäjältä vuonna 2019 tuoneita yrityksiä verrataan muihin yrityksiin, joilla oli tuontitoimintaa vuonna 2019. Vuotta 2019 käytetään yritysryhmien määrittämisessä normaalivuotena, sillä vuonna 2020 kärjistynyt koronapandemia on voinut vaikuttaa ulkomaankauppaan.

Selvityksessä verrataan, miten koe- ja vertailuryhmän liiketoiminnan kehitys kuukausitasolla suhteessa joulukuuhun 2021 eroaa toisistaan. Muita kuukausia verrataan joulukuuhun 2021, koska jo silloin sodan uhka oli suuri Venäjän keskittäessä joukkojaan ja lisätessä poliittisia vaatimuksiaan, millä on voinut olla ennakkointivaikutusta yritysten toimintaan.

Regressiotulokset, eli arvioidut regressiokertoimet ja niiden 95 prosentin luottamusväli, esitetään kuvioina. Regressiokertoimet kuvaavat, miten riippuvan

¹ Saxell, T., Toikka, M., Toivanen, O., Valkonen, A. (2022). Sota Ukrainassa: Vaikutus Venäjän-kauppaa käyneisiin suomalaisyrityksiin. Datahuone-raportti 1/2022. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, Helsinki.

Aiheesta julkaistiin myös lyhyempi Policy Brief: Saxell, T., Toikka, M., Toivanen, O., Valkonen, A. (2022). Sota Ukrainassa: Vaikutus Venäjän-kauppaa käyneisiin suomalaisyrityksiin. Datahuone Policy Brief 1/2022. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, Helsinki.

muuttujan kehitys suhteessa joulukuuhun 2021 eroaa koe- ja vertailuryhmän välillä. Joulukuu 2021, johon muita kuukausia verrataan, on regressioissa vakioitu nollassi. Tätä vertailuajankohtaa korostetaan kuvioissa oranssilla katkoviivalla.

Tässä raportissa esitetään tutkijaryhmän tekemän analyysin päätulokset. Lisämateriaalia on saatavilla Datahuoneen verkkosivuilla². Lisämateriaaleihin sisältyy liitetiedosto, jossa selostetaan tutkimuksen menetelmät ja aineistot yksityiskohtaisesti.

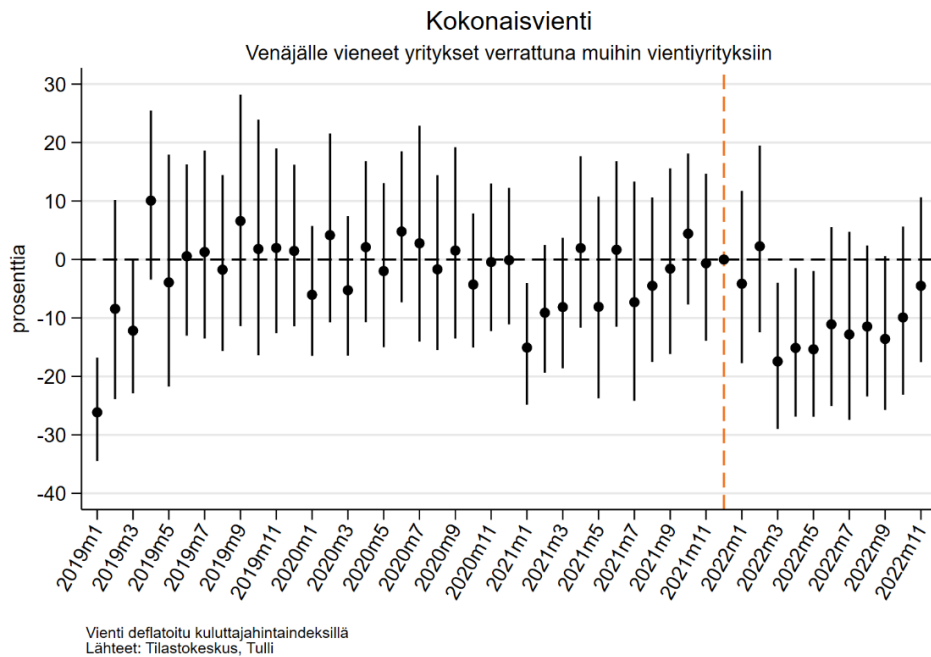
2. Venäjän-kauppaa käyneiden yritysten vienti ja tuonti vähentyneet sodan seurauksena

Kuvioiden 1 ja 2 perusteella suomalaisten Venäjän-kauppaa käyneiden yritysten kokonaisvienti ja -tuonti vähenivät selvästi maaliskuussa 2022 pian sodan alkamisen jälkeen. Venäjälle ennen sotaa vieneiden yritysten kokonaisvienti (vienti kaikkiin maihin) laski maaliskuussa 2022 keskimäärin noin 20 prosenttia verrattuna muihin vientiyrityksiin (kuvio 1). Vastaavasti Venäjältä aiemmin tuoneiden yritysten kokonaistuonti (tuonti kaikista maista) väheni keskimäärin noin 20 prosenttia suhteessa muihin tuontiyrityksiin, joskin näin suuri vaikutus nähtiin vasta huhtikuussa 2022 (kuvio 2).

Venäjälle vieneiden ja sieltä tuoneiden yritysten ulkomaankauppa on kuitenkin kehittynyt eri tavalla sodan alkuvaiheen jälkeen. Venäjälle vieneiden yritysten kokonaisvienti alkoi toipua kesällä, ja marraskuussa 2022 se oli keskimäärin enää noin viisi prosenttia alempi kuin muilla vientiyrityksillä. Tämä viittaa siihen, että Venäjälle vieneet yritykset ovat kyenneet korvaamaan Venäjän-vientiä muilla vientimarkkinoilla.

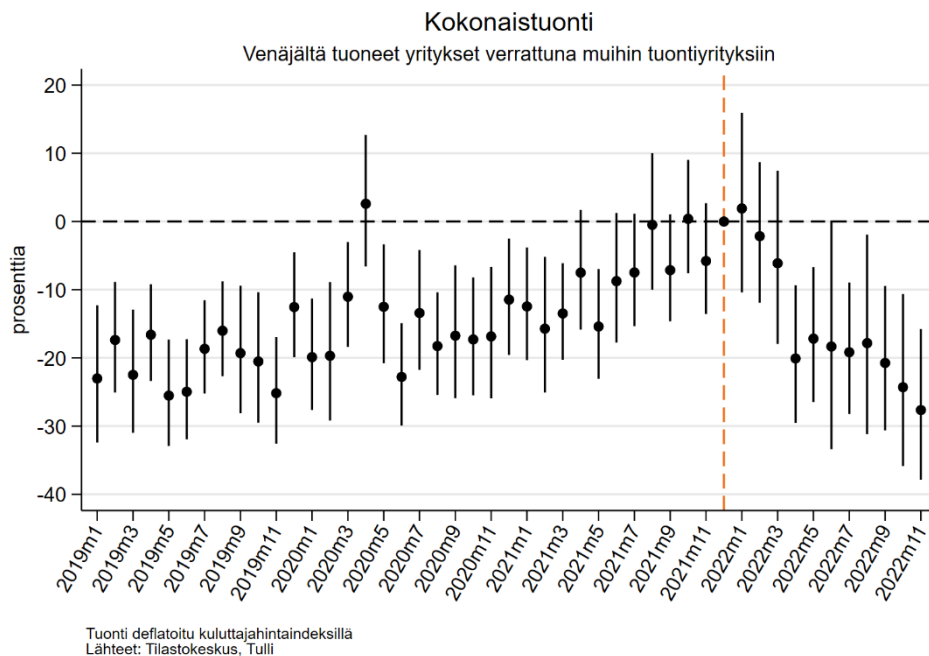
Venäjältä tuoneiden yritysten kokonaistuonti sen sijaan ei ole toipunut vaan on lähtenyt uuteen luisuun kesän jälkeen ja oli syksyllä 2022 noin 30 prosenttia alempi suhteessa muihin tuontiyrityksiin. On kuitenkin syytä huomata, että Venäjältä tuoneiden yritysten tuonti oli syksyllä 2022 samalla tasolla kuin vuonna 2019, eli sen väheneminen selittyy osin sillä, että se oli korkealla tasolla loppuvuodesta 2021.

² Selvityksen lisämateriaalit ovat saatavilla Datahuoneen verkkosivuilla Lisämateriaalit-osiossa, osoitteessa <https://urly.fi/31TB>

VATT Datahuone: 10/02/2023

Kuvio 1: Venäjälle vieneiden yritysten kokonaisvienti suhteessa vertailuryhmään eli muihin vientiyrityksiin (vakioitu vertailukuukausi joulukuu 2021)

VATT Datahuone: 10/02/2023

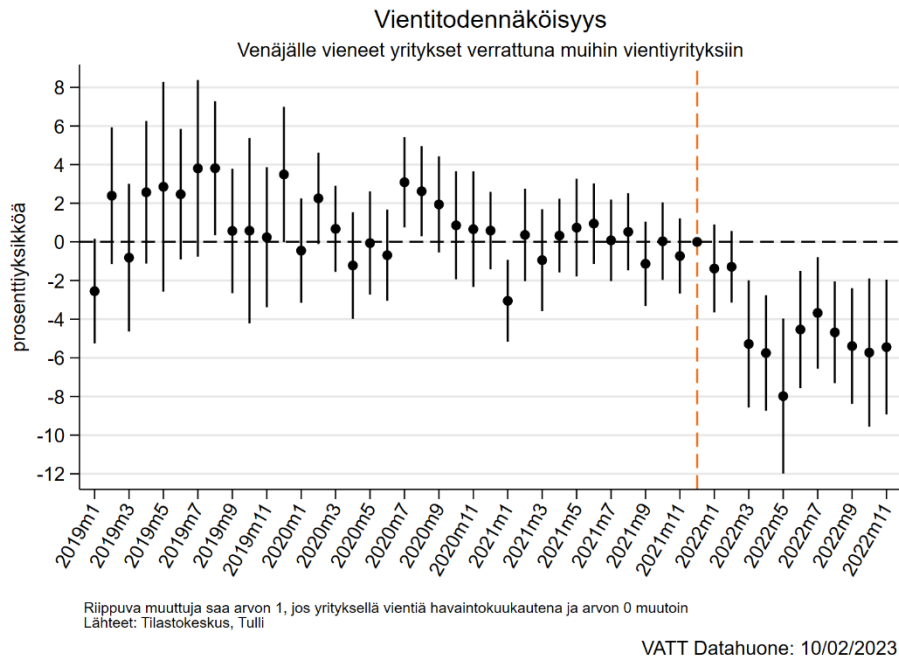
Kuvio 2: Venäjältä tuoneiden yritysten kokonaistuonti suhteessa vertailuryhmään eli muihin tuontiyrityksiin (vakioitu vertailukuukausi joulukuu 2021)

Kuvioiden 1 ja 2 tulokset koskevat yrityksiä, joilla on vientiä tai tuontia havaintokuukautena. On kuitenkin mahdollista, että Venäjän-kaupan vaikeutuminen tai estyminen on sulkenut joitain yrityksiä kokonaan pois ulkomaankauppa-markkinoilta, mikäli ne eivät ole kyenneet löytämään korvaavia kauppakohteita.

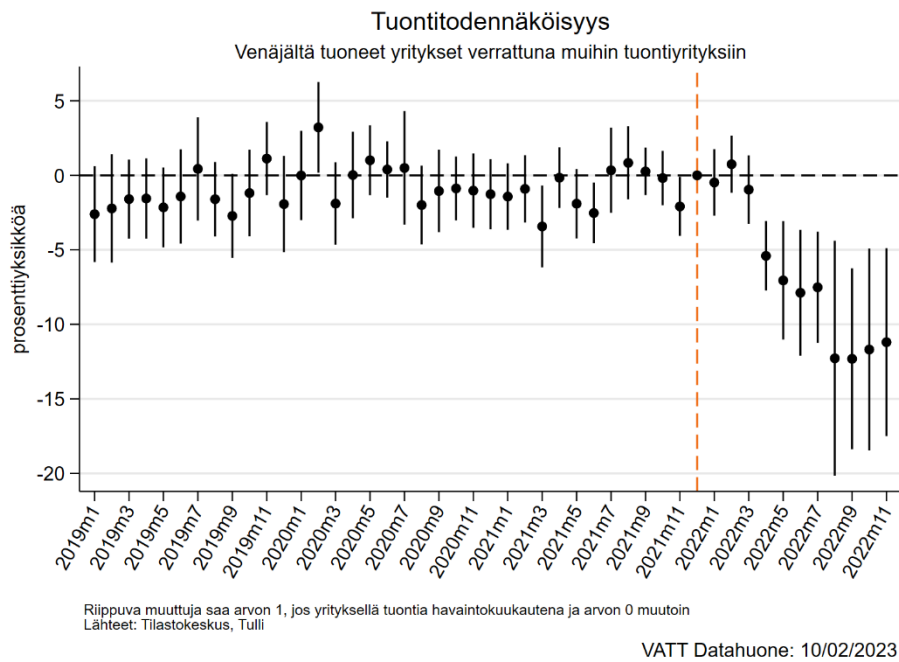
Kuvioiden 3 ja 4 regressioanalyysissä³ arvioidaan sodan vaikutusta Venäjän-kauppaa käyneiden yritysten vienti- ja tuontitodennäköisyyteen. Kuviosta 3 nähdään, että Venäjälle vieneiden yritysten vientitodennäköisyys väheni selvästi suhteessa vertailuryhmään maaliskuussa 2022 ja on jäänyt alemmaksi siitä lähtien. Kuvion 4 perusteella Venäjältä tuoneiden yritysten tuontitodennäköisyys alkoi pienentyä suhteessa vertailuryhmään huhtikuussa 2022 ja on kesän jälkeen laskenut vielä lisää. Venäjän-kauppaa käyneiden yritysten vienti- ja tuontitodennäköisyyden väheneminen tarkoittaa, että merkittävä osa näistä yrityksistä on lopettanut vienti- tai tuontitoiminnan kokonaan.

Venäjältä tuoneiden yritysten osallistuminen tuontimarkkinoille näyttää vähentyneen enemmän kuin Venäjälle vieneiden yritysten osallistuminen vientimarkkinoille. Lisäksi kuvioista 1 ja 2 havaitaan, että Venäjältä tuoneiden yritysten kokonaistuonti näyttää vähentyneen enemmän kuin Venäjälle vieneiden yritysten kokonaisvienti. Näin ollen sota näyttää vaikuttaneen Venäjältä tuoneiden yritysten tuontiin enemmän kuin Venäjälle vieneiden yritysten vientitoimintaan.

³ Todennäköisyyttä viedä tai tuoda on arvioitu regressiomallilla, jossa riippuva muuttuja on dummy-muuttuja, joka saa arvon 1, jos yrityksellä on vientiä/tuontia havaintokuukautena ja arvon 0, jos sillä ei ole vientiä/tuontia havaintokuukautena.

Kuvio 3: Venäjälle vieneiden yritysten todennäköisyys harjoittaa vientiä suhteessa vertailuryhmään eli muihin vientiyrityksiin (vakioitu vertailukuukausi jouluku 2021)

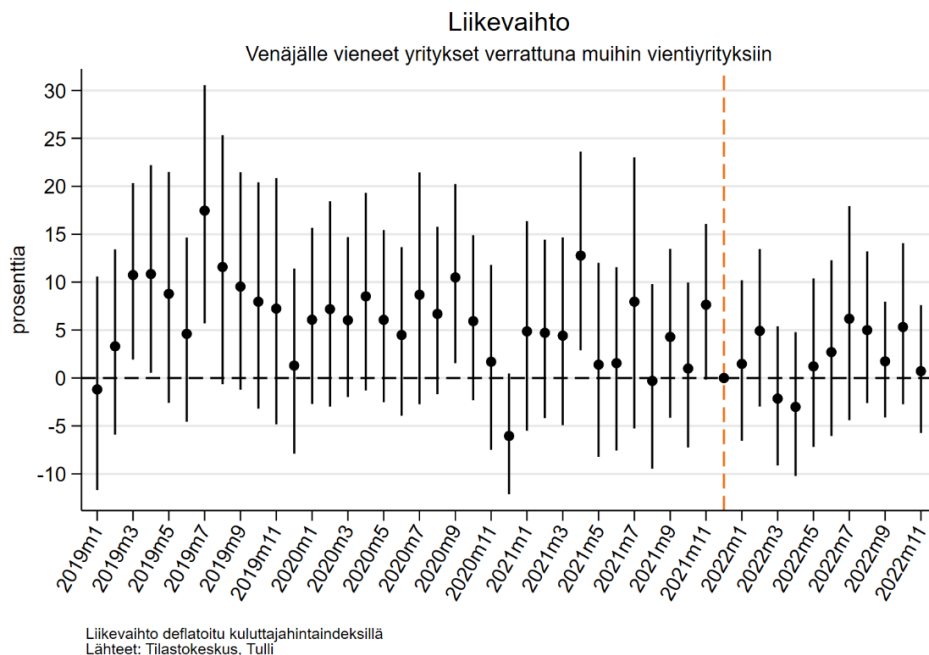

Kuvio 4: Venäjältä tuoneiden yritysten todennäköisyys harjoittaa tuontia suhteessa vertailuryhmään eli muihin tuontiyrityksiin (vakioitu vertailukuukausi jouluku 2021)

3. Sodalla ei merkittävää vaikutusta Venäjän-kauppa käyneiden yritysten liikevaihtoon tai palkansaajien määrään

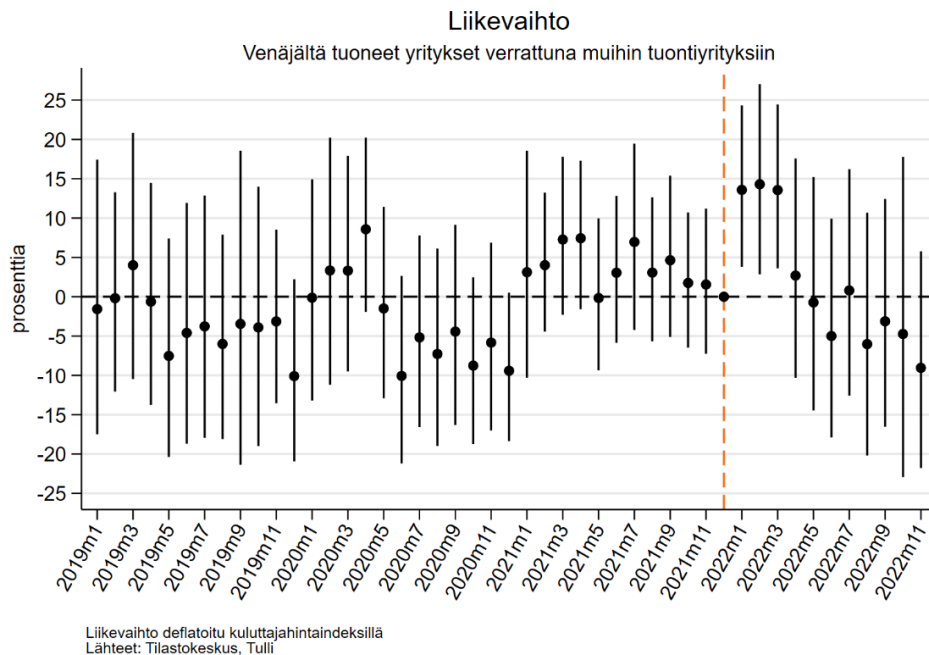
Kuvioiden 5–8 perusteella sodan vaikutus Venäjän-kauppaa käyneiden yritysten liikevaihtoon tai palkansaajien määrään ei ole ollut merkittävä. Kuviosta 5 nähdään, että Venäjälle vieneiden yritysten liikevaihto ei ole vähentynyt suhteessa muihin vientiyrityksiin. Venäjältä tuoneiden yritysten liikevaihto (kuvio 6) on vähentynyt sodan alettua keskimäärin noin 5–10 % suhteessa vertailuryhmään. Regressiokertoimet eivät tosin ole tilastollisesti merkitseviä.

On epäselvää, onko kyse sodan vaikutuksesta liiketoimintaan, koska Venäjältä tuoneiden yritysten liikevaihto suhteessa vertailuryhmään noudatti samankaltaista vuoden sisäistä kausivaihtelua myös vuosina 2020 ja 2021, eli alkuvuodesta liikevaihto suhteessa vertailuryhmään oli positiivinen mutta laski loppuvuodesta. Ei kuitenkaan voida sulkea pois mahdollisuutta, että sodan seurauksena Venäjältä tuoneiden yritysten liikevaihto olisi vähentynyt hieman.

VATT Datahuone: 10/02/2023

Kuvio 5: Venäjälle vieneiden yritysten liikevaihto suhteessa vertailuryhmään eli muihin vientiyrityksiin (vakioitu vertailukuukausi joulukuu 2021)

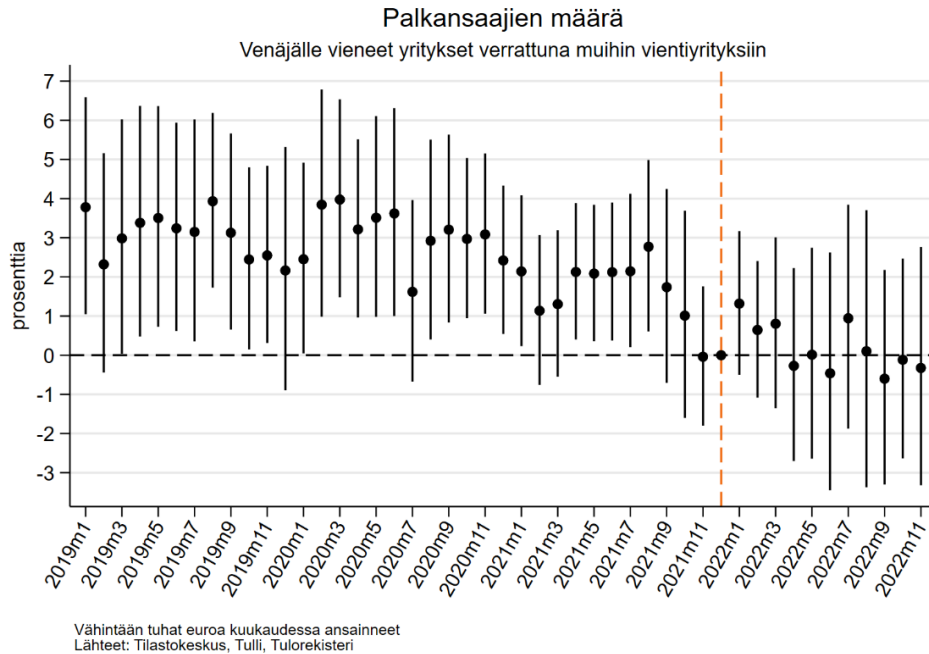

VATT Datahuone: 10/02/2023

Kuvio 6: Venäjältä tuoneiden yritysten liikevaihto suhteessa vertailuryhmään eli muihin tuontiyhtiöihin (vakioitu vertailukuukausi joulukuu 2021)

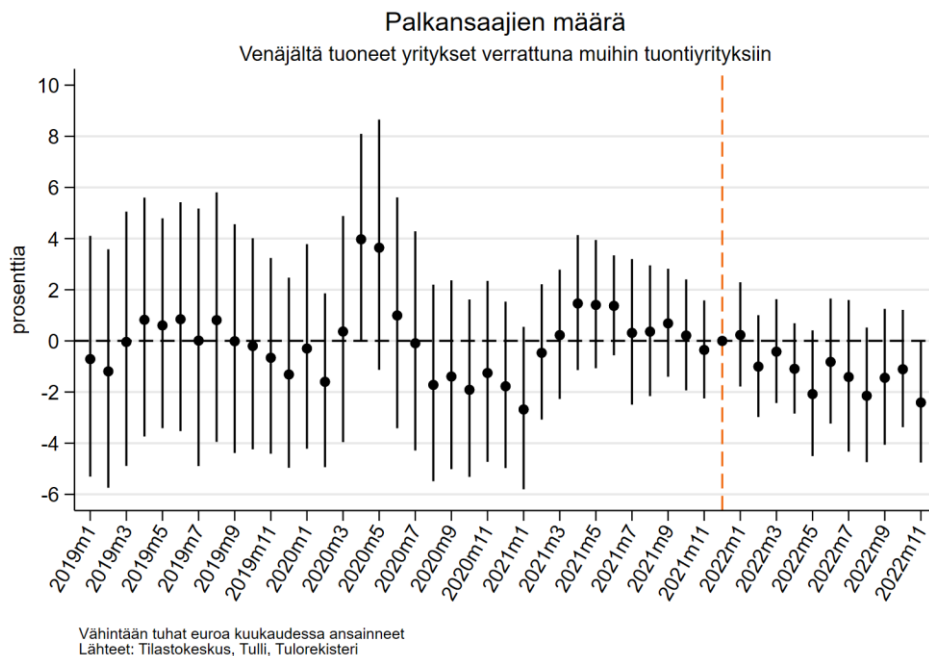
Kuvioissa 7 ja 8 arvioidaan Venäjän-kauppaa käyneiden yritysten palkansaajien⁴ määrän kehitystä. Venäjälle vieneiden yritysten palkansaajien määrä ei ole muuttunut suhteessa vertailuryhmään sodan alettua, sillä regressiokertoimet vuodelle 2022 ovat käytännössä nollia (kuvio 7). Kuviosta 8 nähdään, että Venäjältä tuoneiden yritysten palkansaajien määrä on saattanut vähentyä hieman suhteessa muihin tuontiyhtiöihin, mutta tuloksiin liittyy tilastollista epävarmuutta, ja kyse voi olla satunnaisvaihtelusta. Mahdollinen negatiivinen vaikutus on kuitenkin pieni.

⁴ Palkansaajiksi on laskettu henkilöt, joille yritys on maksanut havaintokuukautena sairausvakuutusmaksun alaista palkkaa vähintään tuhat euroa. Näin ollen mukana ovat käytännössä täysipäiväisten lisäksi melko paljon tunteja tekevät osa-aikaiset työntekijät.

VATT Datahuone: 10/02/2023

Kuvio 7: Venäjälle vieneiden yritysten palkansaajien määrä suhteessa vertailuryhmään eli muihin vientiyrityksiin (vakioitu vertailukuukausi joulukuu 2021)

VATT Datahuone: 10/02/2023

Kuvio 8: Venäjältä tuoneiden yritysten palkansaajien määrä suhteessa vertailuryhmään eli muihin tuontiyrityksiin (vakioitu vertailukuukausi joulukuu 2021)

Palkansaajien määrän lisäksi arvioidaan sodan vaikutusta Venäjän-kauppaa käyneiden yritysten palkkasummaan, sillä yritykset eivät välttämättä reagoi negatiivisiin taloudellisiin shokkeihin irtisanomalla työntekijöitään, vaan voivat vähentää tarjolla olevan työn määrää, esimerkiksi ylitöitä tai tarvittaessa töihin kutsuttavien työtunteja vähentämällä. Lisäksi palkkakehitys voi olla heikkoa työnantajan liiketoiminnan sakatessa. Tulosten perusteella sodalla ei ole ollut vaikutusta Venäjän-kauppaa käyneiden yritysten palkkasummaan.⁵

Selvää vaikutusta Venäjän-kauppaa käyneiden yritysten liikevaihtoon, palkansaajien määrän tai palkkasummaan ei havaita. Näin ollen sodan vaikutukset näiden yritysten kokonaisliiketoimintaan ovat pienet viennin ja tuonnin supistumisesta huolimatta. Tästä päätellen nämä yritykset ovat joko pystyneet korvaamaan Venäjän-kauppaa kotimarkkinoilla, tai se on ollut alun perinkin niille vain pieni osa liiketoimintaa.

4. Lisätulokset

Tässä osiossa käydään lyhyesti läpi muutamia tärkeimpiä tuloksia osaryhmäkohtaisista lisätarkasteluista. Näiden ja muiden tarkempien tarkastelujen regressiotulokset löytyvät Datahuoneen verkkosivuilta⁶.

Venäjän-kauppaa käyneet yritykset jaetaan yrityskoon mukaan neljään ryhmään vuoden 2019 tilinpäätöstietojen perusteella noudattaen Euroopan unionin ja Tilastokeskuksen käyttämää kokoluokitusta: suuret, keskisuuret, pienet ja mikroyritykset⁷. Kunkin kokoluokan koeryhmän yrityksiä verrataan vertailuryhmän saman kokoluokan yrityksiin.

Tulosten perusteella sota ei ole vaikuttanut Venäjän-kauppaa käyneiden suurten yritysten ulkomaankauppaan, liikevaihtoon, palkansaajien määrän tai palkkasummaan. Havainto koskee sekä suuria vienti- että tuontiyrityksiä. Sodan ei siis havaita vaikuttaneen suurten Venäjän-kauppaa käyneiden yritysten toimintaan eri tavalla kuin muiden suurten yritysten toimintaan.

Venäjälle vieneiden pienten ja keskisuurten yritysten ja mikroyritysten vienti väheni sodan alettua selvästi suhteessa vertailuryhmään, mutta kahden viimeksi mainitun kokonaisvientii on toipunut vertailuryhmän tasolle. Pienten Venäjälle vieneiden yritysten liikevaihto laski mahdollisesti aivan sodan alussa, mutta on sittemmin toipunut. Venäjälle vieneiden keskisuurten yritysten ja mikroyritysten

⁵ Palkkasummaa koskevat kuviot ovat lisämateriaaleissa.

⁶ Selvityksen lisämateriaalit ovat saatavilla Datahuoneen verkkosivuilla Lisämateriaalit-osiossa, osoitteessa <https://urly.fi/31TB>

⁷ Esimerkiksi mikroyrityksiksi luokitellaan yritykset, joiden palveluksessa on vähemmän kuin kymmenen työntekijää ja joiden tase tai liikevaihto on enintään kaksi miljoonaa euroa. Lisäksi niiden tulee olla tietyn kriteerein riippumattomia muista yrityksistä. Lisätietoja Tilastokeskuksen verkkosivuilla: <https://www.stat.fi/meta/index.html>

osalta vaikutusta liikevaihtoon ei havaita. Missään vientiyritysten kokoryhmässä ei havaita vaikutusta palkansaajien määrään tai palkkasummaan.

Venäjältä tuoneiden mikroyritysten tuonti, tuontitodennäköisyys ja liikevaihto ovat suorastaan romahtaneet suhteessa vertailuryhmään. Venäjältä tuoneiden pienten ja keskisuurten yritysten kokonaistuonti ja tuontitodennäköisyys vähenivät myös selvästi suhteessa vertailuryhmään, mutta vähemmän kuin mikroyrityksillä. Pienten tuontiyritysten liikevaihto on saattanut vähentyä hieman suhteessa vertailuryhmään, mutta keskisuurten kohdalla ei havaita vaikutusta. Keskisuurten tuontiyritysten palkkasumma on mahdollisesti laskenut suhteessa vertailuryhmään. Muita vaikutuksia ei havaita.

Toimialoittaisten tulosten perusteella sota on vaikuttanut eniten Venäjän-kauppaa käyneisiin tukku- ja vähittäiskaupan yrityksiin, joiden vienti ja tuonti ovat vähentyneet paljon suhteessa vertailuryhmään sodan alettua. Lisäksi Venäjältä tuoneiden tukku- ja vähittäiskaupan yritysten liikevaihto on vähentynyt suhteessa vertailuryhmään.

Venäjältä tuoneiden metsäteollisuuden yritysten kokonaistuonti on vähentynyt huomattavasti suhteessa vertailuryhmään, mikä viittaa siihen, että ne ovat korvanneet Venäjältä tuotua puuraaka-ainetta kotimaisilla lähteillä. Näiden yritysten liikevaihto on myös saattanut vähentyä suhteessa vertailuryhmän metsäteollisuudessa toimiviin yrityksiin.

Sodan ei havaita vaikuttaneen Venäjän-kauppaa käyneisiin yrityksiin muilla tärkeimmillä teollisuustoimialoilla, tai mahdolliset vaikutukset ovat epäselvät. Kaikki teollisuusyritykset eivät kuitenkaan vie tai tuo itse, vaan ne toimittavat tuotteitaan ulkomaille tai hankkivat tuontituotteita välikäsien, kuten tukkuliikkeiden, kautta. Sodan mahdollista välillistä vaikutusta näihin yrityksiin ei voida havaita tässä tutkimuksessa.

Lisäksi sodan vaikutuksia analysoidaan sen mukaan, kuinka vahvasti Venäjän-kauppaa käyneiden yritysten liiketoiminta oli riippuvainen Venäjästä ennen sota. Vahvasti Venäjän-vientiin nojanneiden yritysten (Venäjän-vienti yli 50 prosenttia kokonaisviennistä tai yli 10 prosenttia liikevaihdosta vuonna 2019) kokonaisvienti ja vientitodennäköisyys vähenivät huomattavasti suhteessa muihin vientiyrityksiin sodan alettua. Myös niiden liikevaihto väheni jonkin verran, mutta palkansaajien määrän ja palkkasumman osalta ei havaita vaikutusta.

Vähemmän Venäjästä riippuvaisten vientiyritysten kokonaisvienti ja vientitodennäköisyys sen sijaan laskivat maltillisemmin, ja mikään muu tarkastelluista liiketoiminnan mittareista ei reagoanut. Yllättäen aiemmin vahvasti Venäjän-vientiin nojanneiden yritysten kokonaisvienti on syksyllä toipunut vertailuryhmän tasolle, samoin kuin niiden sodan alkuvaiheessa supistunut liikevaihto.

Odotusten vastaisesti Venäjän-viennistä eniten riippuvaiset yritykset ovat toipuneet sodan aiheuttamasta shokista nopeasti ja jopa paremmin kuin Venäjän-

vientiin vähemmän luottaneet yritykset. Vahvasti Venäjän-vientiin luottaneet yritykset ovat siten kyenneet korvaamaan Venäjän-vientiä muulla liiketoiminnalla. Toisaalta näiden yritysten osallistuminen vientimarkkinoille on jäänyt selvästi vertailuryhmää alemmaksi, joten niistä moni on poistunut vientimarkkinoilta kokonaan.

Vahvasti Venäjän-tuontiin luottaneiden yritysten (Venäjän-tuonti yli 50 prosenttia kokonaistuonnista tai yli 10 prosenttia liikevaihdosta vuonna 2019) kokonaistuonti, tuontitodennäköisyys ja liikevaihto ovat heikentyneet selvästi sodan alettua. Syksyllä 2022 näiden yritysten liikevaihto oli vähentynyt noin 20–30 % ja kokonaistuonti noin 50–60 % suhteessa vertailuryhmään, ja lisäksi tuontimarkkinoille osallistuminen oli vähentynyt rajusti. Toipumisen sijaan vahvasti Venäjän-tuontiin nojanneiden yritysten liikevaihto ja kokonaistuonti ovat kesän jälkeen kehittyneet vielä sodan alkukuukausia heikommin.

Vähemmän Venäjän-tuonnista riippuvaisten yritysten kokonaistuonti on pienentynyt maltillisemmin ja liikevaihto ei ollenkaan. Palkansaajien määrä tai palkkasumma ei ole kummassakaan koeryhmän osajoukossa muuttunut suhteessa vertailuryhmään.

5. Johtopäätökset

Tämä tutkimus on jatkoa Datahuoneen syyskuussa 2022 julkaisemalle raportille (Datahuone-raportti 1/2022), jossa tutkittiin Venäjän helmikuussa 2022 Ukrainassa aloittaman sodan vaikutuksista suomalaisiin yrityksiin, jotka kävivät Venäjän-kauppaa ennen sotaa. Tutkimuksessa verrataan Venäjän-kauppaa ennen sotaa käyneitä yrityksiä muuta ulkomaankauppaa käyneisiin yrityksiin.

Venäjän-kauppaa käyneiden yritysten tilanteen seuraaminen on tärkeää, jotta tiedetään, onko Venäjän-kaupan vähentymisellä pitkäaikaisia vaikutuksia näihin yrityksiin. On selvää, että sotaa edeltävät taloudelliset suhteet Venäjään eivät palaudu lähitulevaisuudessa, joten Venäjän-kauppaa on korvattava muulla ulkomaankaupalla tai kotimaan liiketoiminnalla.

Sodan alettua Venäjän-kauppaa käyneiden yritysten kokonaisvienti ja -tuonti ja osallistuminen vienti- ja tuontimarkkinoille vähenivät merkittävästi verrattuna muuta ulkomaankauppaa käyviin yrityksiin. Venäjältä tuoneiden yritysten kokonaistuonti on laskenut edelleen suhteessa muihin tuontiyrityksiin kesän 2022 jälkeen. Venäjälle vieneiden yritysten kokonaisvienti on sen sijaan alkanut elpyä ja oli marraskuussa 2022 enää hieman muita vientiyrityksiä alemmalla tasolla.

Viennin elpyminen osoittaa, että Venäjälle vieneet yritykset ovat kyenneet korvaamaan vähentynyttä Venäjän-kauppaa muulla ulkomaankaupalla. Seuraava

mahdollinen tutkimuksen aihe on tarkastella, mihin maihin suuntautuvalla viennillä nämä yritykset ovat korvanneet Venäjän-viennin.

Selvää vaikutusta Venäjän-kauppaa käyneiden yritysten liikevaihtoon, palkansaajien määrään tai palkkasummaan ei havaita. Näin ollen sodan vaikutukset näiden yritysten kokonaisliiketoimintaan ovat pienet viennin ja tuonnin supistumisesta huolimatta.

Tutkimuksessa verrataan Venäjän-kauppaa tehneitä yrityksiä muuta ulkomaankauppaa käyneisiin yrityksiin. Sota on kuitenkin voinut yleisen taloustilanteen ja toimitus- tai myyntiketjujen kautta vaikuttaa myös vertailuryhmään, jolloin tutkimustulokset voivat aliarvioida sodan negatiivisia vaikutuksia Venäjän-kauppaa tehneisiin yrityksiin. Yritysryhmien välinen vertailu on kuitenkin olennaista, kun pyritään arvioimaan, onko sota vaikuttanut Venäjän-kauppaa käyneisiin yrityksiin eri tavalla kuin muihin ulkomaankaupparyrityksiin.

Raportin syyskuussa julkaistun ensimmäisen version johtopäätökset pysyvät pitkälti voimassa. Sota vaikutti merkittävästi Venäjän-kauppaa käyneiden yritysten ulkomaankauppaan, mutta vaikutukset kokonaisliiketoimintaan ovat keskimäärin vähäiset.

Uusi havainto on se, että Venäjälle vieneiden yritysten kokonaisvienti näyttää syksyn aikana toipuneen lähes muiden vientiyritysten tasolle. Tämän perusteella Venäjälle vieneet yritykset ovat kyenneet sopeutumaan liiketoimintaympäristönsä muutokseen keskimäärin hyvin.

Tutkimustulokset eivät puolla erityisten tukien myöntämistä Venäjän-kauppaa käyneille yrityksille, koska sodan vaikutukset näiden liiketoimintaan ovat keskimäärin pienet.

Sota on haitannut eniten yrityksiä, joiden toiminta on perustunut suureen riippuvuuteen Venäjän-kaupasta, ja niiden kohdalla kyse on osittain liiketoimintariskin realisoitumisesta. Toisaalta sodan alkamisen jälkeen poliittisina päätöksinä asetetut uudet pakotteet ovat saattaneet vaikuttaa yritysten toimintaan. Venäjän-kauppaan liittyvät riskit ovat kuitenkin olleet osittain havaittavissa, ja Venäjää vastaan on kohdistettu pakotteita jo vuodesta 2014 lähtien, jolloin se valtasi Krimin ja miehitti osan Itä-Ukrainaa.

